

Urajärven kartanomuseo, Asikkala

Konservointi- ja restaurointityöraportti:
Sivurakennuksen salin tapetit

Museovirasto
Kulttuuriympäristön hoito-osasto
Restaurointi

2011

Juha Toivio Kymenlaakson ammattikorkeakoulu

Hanke- ja arkistotiedot

Kohde:	Asikkala, Urajärven Kartanomuseo
Osoite:	Kartanontie 77, 17150 Urajärvi
Muinaisjäännöstunnus:	16400001
Kiinteistötunnus:	016-419-0010-0263
Suojelutilanne:	asetus 480/85
Rakennusvuosi:	päärakennus 1806, sivurakennus 1787
Omistaja:	Museovirasto, PL 913, 00101 Helsinki
Restauroinnin laatu:	sivurakennuksen salin tapettien konservointi ja restaurointi
Ajankohta:	kesäkausi 2011
Korjausten laajuus:	
Rahoittajat ja kustannukset:	Museovirasto, Kulttuuriympäristön hoito / Restaurointi
Rakennuttaja:	Marja Ivars, johtava rakennuttaja, Museovirasto
Suunnittelijat ja konsultit:	
Urakoitsijat:	
Konservaattorit:	katso raportti
Työmaavalvoja:	
Työturvallisuuskordinaattori:	
Arkistoidut valokuvat:	
Alkuperäisen raportin säilytyspaikka:	Museoviraston arkisto, Helsinki
Restaurointiin liittyvät raportit ja tutkimukset:	

9.2.2012

Sivurakennuksen salin tapetit

Urajärven kartanomuseon sivurakennuksen salin tapetit ovat mahdollisesti peräisin 1900-luvun alusta, jolloin saliin rakennettiin myös uusi takka. Tapetin kuvio muodostuu runsaista köynnösruusumaisista varsista, joissa on erivärisiä kukintoja pieninä ryhminä. Tapetin pohjan perussävy on vaalea okra, jossa on hieman tummemmalla okralla ja valkoisella painettuja epäsäännöllisiä vaakasuoria katkoviivoja. Kuvioinnin runsaus seuraa 1800-luvun lopulla sisustamisessa vallinnutta täyteläisyyden tavoittelua (Heikkinen 2009, 206). Tapetin alla on pinkopahvi, joka on naulattu hirsiseinään ja karmeihin. Tapetti on voimakkaasti haalistunut ja paikoin kukkien väri on hävinnyt tunnistamattomaksi. Taulujen ja muuten peitettynä olleiden alueiden kohdalla värit ovat paremmin säilyneet. Rakennuksen liikkuminen ja painuminen on aiheuttanut tapettien repeilyä ja pussitusta (Ahonen 2006, 85). Tapetteja on aiemmin korjailtu lyömällä revenneitä kohtia huopanauloilla kiinni hirsiseinään.

Kuva 1. Seinävaatteen tai taulun alla tapetin värisävyt ovat hieman paremmin säilyneet. (J.Toivio)

Vauriokartoitus

Työ aloitettiin siirtämällä salissa olleet huonekalut ja museoesineet sivurakennuksen muihin tiloihin. Seinät valokuvattiin, lattia imuroitiin ja suojattiin aaltopahvilla ja kovalevyllä. Jalkalistat, ovenkarmien ja ikkunankarmien listat irrotettiin, jonka jälkeen vaurioiden kuvausta voitiin jatkaa.

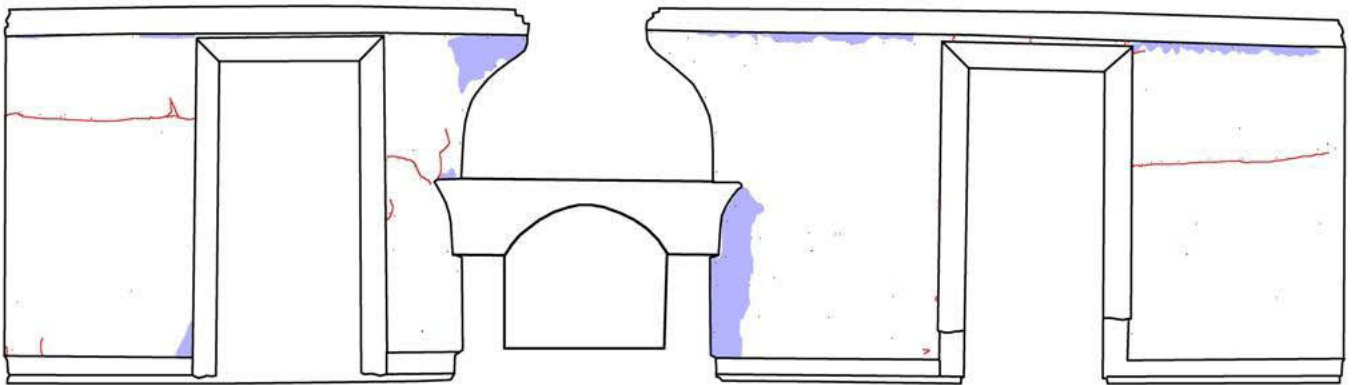
Kaikilla seinillä oli samantyyppisiä vaurioita eli repeämiä, vesivaurioita, pussitusta ja värien haalistumista. Pohjoisseinällä olivat suurimmat vauriot, mihin on todennäköisesti vaikuttanut se, että seinällä on takka ja kaksi ovea, jotka tekevät tapettialueista epäyhtenäisempiä ja ne siten ovat kärsineet rakennuksen liikkumisesta ja takan hormin juuresta tulleista vuodoista enemmän kuin muut seinäpinnat. Myös muilla seinillä oli repeämiä ja vesivaurioita, lähinnä yläreunoissa boordin juuresta ja ikkunoiden alapuolella ja sivuilla.

Kaikilla seinillä oli pussitusta, joka oli voimakkainta seinien alaosissa sekä nurkkia kohden. Lounaisnurkkaa lukuun ottamatta nurkkien tapetti oli kurtussa. Ikkunanvastaisilla seinillä tapettien haalistuminen on ollut voimakasta (Collier 1999, 53). Taulujen, kaappien ja seinävaatteiden takana värit ovat paremmin säilyneet. Kaikilla seinillä oli paljon nauvoja ja koukkuja sekä pieniä reikiä ja repeämiä. Suurimmat repeämät olivat luoteisnurkassa, jossa molempien seinien tapetti oli jossakin vaiheessa revennyt noin 150 cm lattiasta reilun metrin leveydeltä ja nämä vuodat oli lyöty huopanauloilla kiinni hirsiseinään. Huopanauloilla oli korjattu useissa muissakin paikoissa repeämiä ja nauvoja oli myös lyöty satunnaisesti paikoihin keskelle tapettia.

9.2.2012

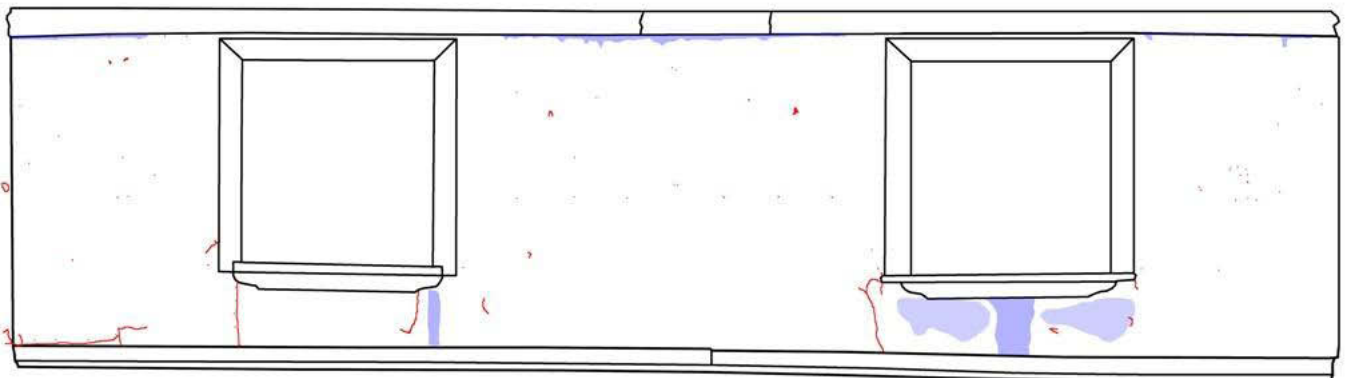
Kuva 2. Salin pohjoisseinä. (T.Lindfors)

Kuva 3. Salin pohjoisseinä. Vesivauriot merkitty sinisellä ja repeämät punaisella. (T.Lindfors)

Kuva 4. Salin eteläseinä. (T.Lindfors)

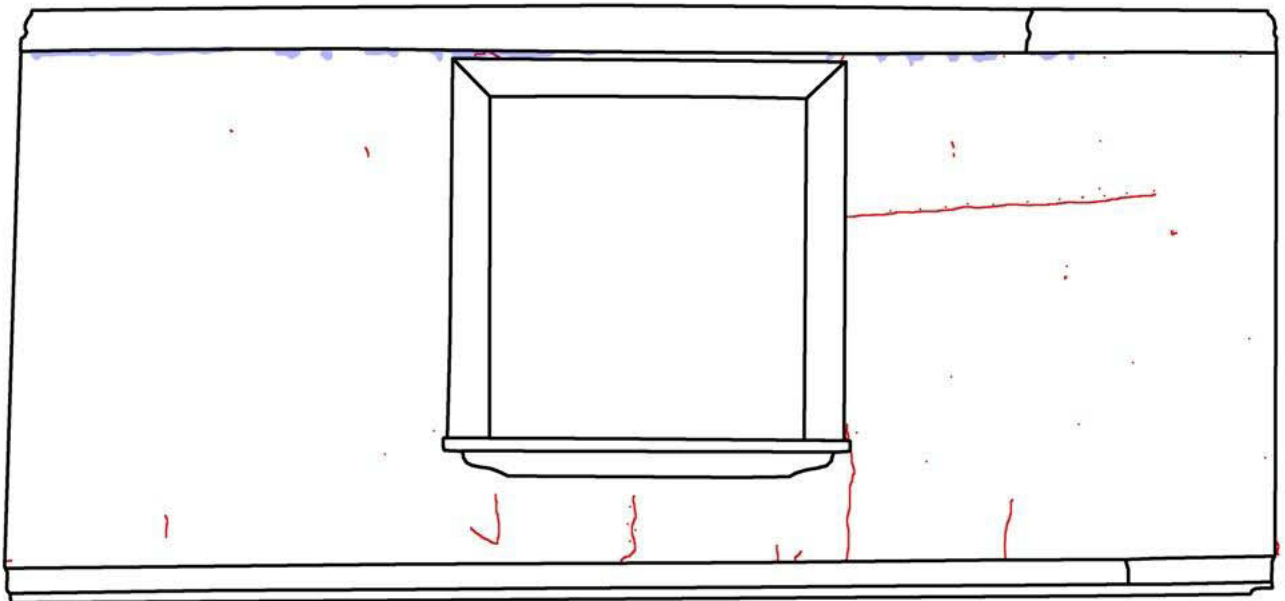

Kuva 5. Salin eteläseinä. Vesivauriot merkitty sinisellä ja repeämät punaisella. (T.Lindfors)

9.2.2012

Kuva 6. Salin länsiseinä. (T.Lindfors)

Kuva 7. Salin länsiseinä. Vesivauriot merkitty sinisellä ja repeämät punaisella. (T.Lindfors)

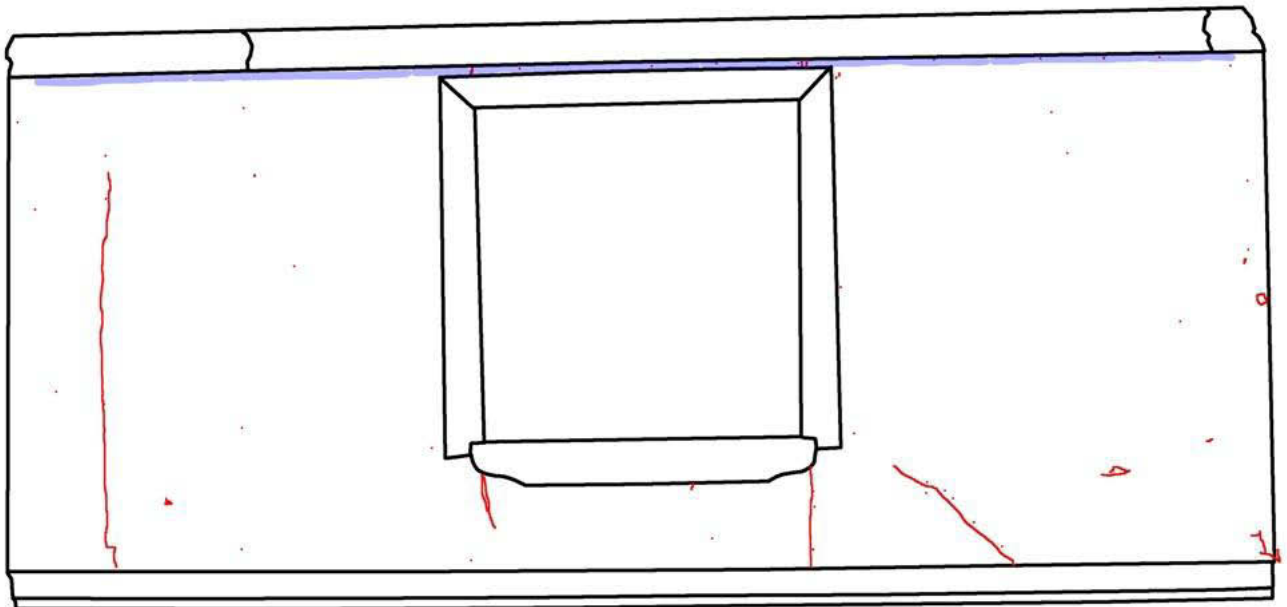
Salin kaakkoisnurkassa reilun metrin korkeudella lattiasta oli pyöreä halkaisijaltaan noin 50 mm reikä, ja reiän takana suuri pääasiassa riveistä rakennettu mahdollisesti hiiren käytössä ollut pesä.

Lattiat notkuivat salin lounais- ja kaakkoisnurkissa ja perustuksia tutkittaessa kävi ilmi, että kivet lattiava-sojen alla olivat siirtyneet. Ennen tapettikorjauksia lounaisnurkan lattia nostettiin tunkilla kivijalan ulko-puolelta oikeaan korkeuteen ja kiilattiin kivillä paikoilleen. Myös kaakkoisnurkka kiilattiin notkumatto-maksi.

9.2.2012

Kuva 8. Salin itäseinä. (T.Lindfors)

Kuva 9. Salin itäseinä. Vesivauriot merkitty sinisellä ja repeämät punaisella. (T.Lindfors)

Restaurointisuunnitelma

Tapetit puhdistettaisiin siveltimellä ja pölynimurilla. Taulujen ja esineiden ripustukseen käytetyt naulat ja koukut poistettaisiin ja huopanaulat irrotettaisiin. Tapettien helmat irrotettaisiin seinästä ja korjausta vaativista paikoista myös karmien osalta. Repeämät korjattaisiin tarvittaessa molemmiin puolin japaninpaperilla ja pienet reiät tapetin pintapuolelta. Pahiten vaurioituneet osat irrotettaisiin kokonaan seinältä ja korjattaisiin lattiassa. Nurkat avattaisiin tarvittaessa ja kiinnitettäisiin uudelleen nupeilla hirsiseinään. Tapettien helmat ja rikkiäiset reunat vahvistettaisiin japaninpaperilla ja tapetin pussittavia kohtia rentoutettaisiin. Tapetti kiristettäisiin ja kiinnitettäisiin uudelleen nupirihmalla seinään ja karmeihin. Paikatut kohdat retusoitaisiin.

9.2.2012

Salin tapettien restaurointi

Tapetit puhdistettiin varovasti siveltimellä ja pölynimurilla. Värit olivat niin heikosti kiinni tapetin pinnassa, että sienellä puhdistamista tai muuta hankaavaa puhdistusmenetelmää ei voitu käyttää. Taulukoukut ja -naulat poistettiin. Huopanaulojen poistamiseen pyrittiin löytämään menetelmä, joka mahdollisimman vähän vahingoittaisi tapetin pintaa. Useat huopanaulat oli lyöty niin syväälle, että nupinirrotusraudan työntäminen naulan kannan alle aiheutti pahoja jälkiä tapettiin. Lopulta päädyttiin ratkaisuun, jossa naulan kanta porattiin pois ja jäljelle jäänyt osa naulasta lyötiin tuurnan avulla seinän sisään.

Kuvat 10, 11, 12 ja 13. Huopanaulan kanta porattiin pois ja loppuosaa naulasta lyötiin tuurnalla seinän sisään. (J.Toivio)

Tapetin yläreunassa ollut kapea boordinauha kostutettiin, irrotettiin ja talletettiin kiinnitettäväksi uuden boordin alle. Tapettien repeämiä korjattiin taustapuolelta helmojen alta liisteröimällä niihin 23 g/m^2 japaninpaperia (paperit toimittanut GMW-Gabi-Kleindorfer). Pohjoisseinällä takan vasemmalla puolella tapetit olivat niin huonokuntoisia, että ne päätettiin irrottaa ja tehdä niiden rentoutus ja paikkaus lattialla. Lattialla myös taustapuolen vahvistus onnistui koko tapetin alueella ja repeämät saatiin kokonaisuudessaan molemmin puolin korjattua. Pintapuolen korjauksia tehtiin tapetin näkyviin jäävillä alueilla 12 g/m^2 japaninpaperilla ja reunojen vahvistuksia ja listojen alle jääviä osia korjattiin 23 g/m^2 japaninpaperilla.

9.2.2012

Kuvat 14, 15, 16 ja 17. Pahoin vaurioitunut tapetti vahvistettiin lattialla. Tapetteihin piti rakentaa ehjät reunat japaninpaperista, joista ne voitiin jälleen kiinnittää takaisin seinälle. (J.Toivio)

Näkyviin jäävien japaninpaperivahvistusten reuna leikattiin vesikynän avulla myötäilemään repeämää niin, että mahdollisimman pieni alue varsinaista tapetin ehjää pintaa peittyi.

Lattialla tapetin revenneet reunat aseteltiin tarkoin kohdakkain ja pinkopahviin siveltiin vehnätkkelysliisteriä (valmistaja VWR International BVBA, tuotenumero 21146.290) ja saumaan taputeltiin huolellisesti noin 5 cm levyinen kaistale 23 g/m² liisteröityä japaninpaperia, päälle levitettiin Hollytex-kuitukangas, imupaperia ja lopuksi painoksi kuitulevy. Mahdollisimman imukykyisiä materiaaleja käytettiin, jottei kosteus olisi imeytynyt pinkopahvin läpi tapettiin aiheuttamaan kosteusvaurioita.

9.2.2012

Kuva 18. Salin luoteisnurkasta löytyi pinkopahvin alta merkkejä hirsiseinän savirappauksesta. (J.Toivio)

Kuvat 19 ja 20. Kaakkoisnurkassa löytyi pinkopahvin alta puolestaan hyönteisten aiheuttamia hirsivaurioita. Jälkiä itse hyönteisistä ei onneksi löytynyt. Pehmeät irtoneiset osat kaavittiin pois ja onkalot täytettiin riveellä ja puupaikoilla. (J.Toivio)

9.2.2012

Kuvat 21, 22, 23, 24. Helmojen irrotuksen jälkeen tapetteja kostutettiin kevyesti niiden rentouttamiseksi ja pussien oikomiseksi. Alareunat vahvistettiin japaninpaperilla; noin 10 cm levyinen suikale 23 g/m² japaninpaperia liisteröitiin vehnätärkkelysliisterillä ja pujotettiin muoviluiskan avulla tapetin taakse siten, että puolet paperista jäi tapetin taakse ja toinen puoli taitettiin tapetin etupuolelle. Japaninpaperi paineltiin tiiviisti kiinni tapettiin taustaksi asetettua kovalevyä vasten. (J.Toivio, K.Hoppa)

Tapetin pinnassa olleiden pienten repeämien, reikien ja nirhaumien paikkaukseen käytettiin 12 g/m² japaninpaperia. Pitkiin repeämiin paperista leikattiin vesikynän avulla noin 5 mm levyisiä suikaleita, jotka liisterin avulla kiinnitettiin paikoilleen.

Salin nurkissa lounaisnurkkaa lukuun ottamatta tapetit olivat niin pahoin kurtussa, että tapetit irrotettiin höyrystimen avulla nurkkien alueella pinkopahvista. Jos pinkopahvi oli myös pahasti kurtussa, nurkka leikattiin auki ryppyjen oikaisemiseksi ja tarvittaessa pahvin reunaa vahvistettiin japaninpaperilla. Oiotut reunat lyötiin nupeilla ja nupirihmoilla kiinni seinään ja nupirihmat päällystettiin japaninpaperilla. Jotta kulmaan saatiin juohea ehyt pinta, tehtiin japaninpaperista kulmavahvike, joka liisteröitiin vielä nupirihmojen yli. Näin syntyi ehjä kulmapyöristys, joka olisi helppo retusoida.

9.2.2012

Kuvat 25, 26 ja 27. Repeämän paikkausta. Japaninpaperikaistale on liimattu yläpuolisen tapetin taustalle ja alapuoli asetellaan paikoilleen. Liisterin kuivumisen ajaksi on nupirihmalla tehty kevyt väli-aikainen puristus liimasaumaan. Oikealla kulmaan on tehty pyöröstys japaninpaperikaistaleella, joka samalla peittää myös nupirihmat. (J.Toivio)

Kuvat 28 ja 29. Lattialla korjattu tapetti on nauhattu nupeilla nupirihman kanssa takaisin paikoilleen. Nupirihman päälle liisteröidään vielä myöhemmin kapea boordi. Reunastaan japaninpaperilla vahvistettu tapetti naulataan ikkunankarmiin. (J.Toivio)

9.2.2012

Työ aloitettiin toukokuun 5. päivä 2011 ja siihen osallistuivat konservaattorit Tanja Lindfors, Anna-Maria Kymäläinen ja Katariina Sommarberg, restaurointimestari Elina Wirkkala, konservaattoriopiskelijat Tuuli Kasso ja Tiia Yli-Kankahila sekä restaurointiopiskelijat Marja Granfelt ja Juha Toivio. Tapettien retusointi ja listojen korjaus ja maalaus jäivät syksyn tultua kesken, yläboordia ei myöskään vielä kiinnitetty. Tapettikorjaustyöt keskeytyivät kesän aikana useaan otteeseen sivurakennuksen muissa huoneissa tehtyjen hirsi- ja lattiakorjausten vuoksi.

Raportin on laatinut restaurointiopiskelija Juha Toivio (henkilökohtainen tapettirestaurointiin käytetty tuntimäärä 131), Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.

Lähteet:

Heikkinen, Maire. 2009. Suomalainen tapettikirja. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Museovirasto. Helsinki.

Ahonen, Taisto. 2006. Tapetointi ja seinäpintojen päällystystyöt. Rakennustieto Oy. Helsinki.

Collier, Amy. 1999. Wallpaper – in and out of context. Teoksessa The Conservation of Decorative Arts (toim. Horie, Velson). UKIC. Archetype Publications. London.